

Sad treba shvatiti pozitivne momente Hegelove dijalektike - unutar odredjenja otudjenja.

a) Ukidanje kao predmetno kretanje koje ponovo uvlači u sebe ospoljenost. To je unutar otudjenja izraženo saznanje o prisvajanju predmetnog bića pomoću ukidanja njegova otudjenja, otudjeno saznanje o zbiljskom opredmećivanju čovjeka, o zbiljskom prisvajanju njegova predmetnog bića pomoću uništenja otudjenog odredjenja predmetnog svijeta, pomoću njegova ukidanja u njegovom otudjenom postojanju; kao što je ateizam kao ukidanje boga nastajanje teorijskog humanizma, tako je komunizam kao ukidanje privatnog vlasništva prisvajanje zbiljskog čovjekova života kao njegova vlasništva, nastajanje praktičnog humanizma; drugim riječima, ateizam je posredstvom ukidanja religije, a komunizam posredstvom ukidanja privatnog vlasništva - sobom posredovani humanizam. Tek pomoću ukidanja toga posredovanja - koje je, međutim, nužna pretpostavka - nastaje humanizam koji pozitivno počinje od sebe sama, pozitivni humanizam.

Ali ateizam i komunizam nisu nikakav bijeg, apstrakcija, gubitak predmetnog svijeta koji je proizveo čovjek, gubitak njegovih suštinskih snaga koje su postale predmetnost, nisu nikakvo siromaštvo koje se vratilo neprirodnoj, nerazvijenoj jednostavnosti. Naprotiv, tek su oni zbiljsko nastajanje, za čovjeka zbiljski nastalo ostvarenje njegova bića, njegova bića kao zbiljskog bića.

Hegel shvaća, dakle, samootudjenje, ospoljenje bića, raspredmećenje i obestvarenje čovjeka kao samoprisvajanje, promjenu bića, opredmećenje, ozbiljenje time što shvaća pozitivni smisao negacije koja se odnosi na sebe samu - iako opet na otudjen način. (Ukratko, on shvaća rad - unutar apstrakcije - kao akt samostvaranja čovjeka, odnošenje prema sebi kao prema tudjem biću i svoje odjelotvorenje kao odjelotvorenje tudjeg bića - kao rodnu svijest i rodni život koji nastaju.)

b) Kod Hegela - bez obzira na već opisanu iskrivljenost, ili štoviše, kao njena konzekvencija - taj akt se pojavljuje jednom samo kao formalan, jer je apstraktan, jer je ljudsko biće shvaćeno samo kao apstraktno biće koje misli, kao samosvijest: i

drugo, pošto je shvaćanje formalno i apstraktno, ukidanje ospoljenja postaje potvrđivanje ospoljenja, ili, ono kretanje samostvaranja, samoopredmećivanja, kao samoospoljenje i samootudjenje, za Hegela je